

Zdaj so učitelji znosili vse šolske knjige in kraljična se je pridno učila vse leto.

Njej na čast so priredili v gradu veliko slavnost. Tudi modrega starca so povabili.

Vsi so se klanjali krasni in učeni kraljični, samo modri starec se ji ni poklonil.

Kraljična je spet pričela plakati. »Zakaj se mi še zdaj ne klanjaš?«

»Dokler si samo lepa in modra, se ti ne morem klanjati!« je odgovoril starec.

Kraljična je šla vsa žalostna v svojo sobo, sedla k oknu in premišljevala, česa ji še manjka.

Slučajno je pogledala skozi okno in pri tem je na modrega starčka že pozabila. Zagledala je pa dva otroka, ki sta se pred vrati v park tresla od mraza in jokala od lakote. Zasmilila sta se ji.

Pohitela je k očetu in zaklicala: »Oče, zunaj stojita dva siromašna otroka in trepečeta od mraza! Reci jima, naj prideta noter. Pa dovoli mi, da ju nasitim in oblečem!«

Kralj se je obotavljal, a kraljična ga je prosila toliko časa, da je privolil.

Nato je stekla na vrt, je otroka sama pripeljala v grad, sama jima hukala na rdeče roke, da bi jih ogrela.

In glej! tisti hip se je prikazal modri starček in se je kraljični globoko priklonil in rekel: »Tvoji krasoti in modrosti se nisem mogel prikloniti; z veseljem pa se priklanjam tvojemu dobremu srcu!«

Kraljično je polila rdečica in je pohlevno pripomnila: »Nisem zaslužila tvoje hvale! Storila sem, kar mi je velelo srce!«

(Prevel Jožef Gruden.)

Ivan Karintijofil:

Od Pliberka do Brda.

(Konec.)

Beljaku nasproti, na desnem bregu Zile, malo preden se Zila izliva v Dravo, je župnija Marija na Zili. Zelo stara župnija je to, nekoč Marijina božja pot. Župnijo je oskrboval do l. 1919. gospod župnik Ksaver Meško. Čitatelji »Vrtca« ga dobro poznate, ker vas je večkrat že razveselil s kako mično povestjo ali pesmico. L. 1919. so ga nemške tolpe pregnale in zdaj oskrbuje to slovensko župnijo nemški duhovnik.

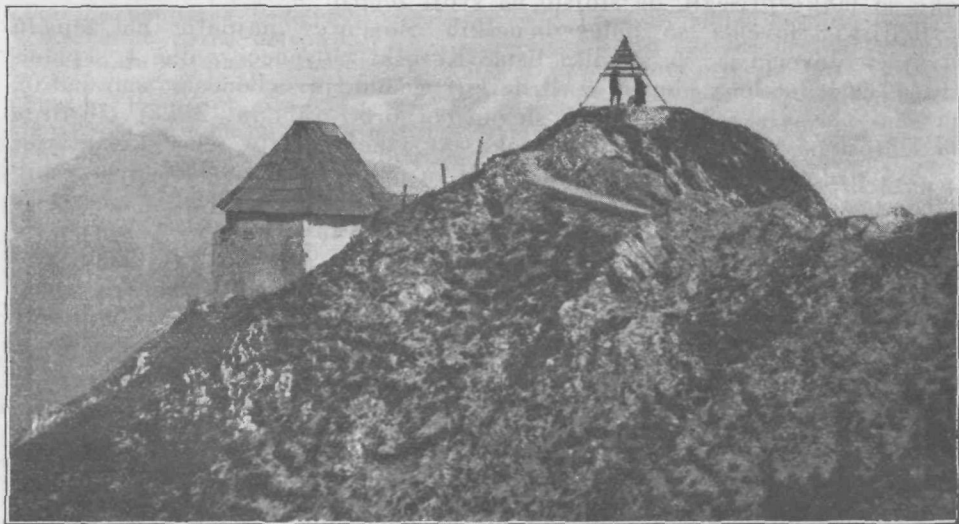
Uro hodá od Beljaka v severno-vzhodni smeri leži Osojsko jezero, znano iz Aškerčeve balade »Mutec osojski«. Tudi v nemščini ima to jezero slovensko ime: Ossiacher See, kajti nekoč je bilo tod okrog vse slovensko. Nad Osojskim jezerom (severno) se dviguje Osojnica, 1909 m visoka gora, na katero je speljana do tzv. Prižnice (Kanzel) žična železnica. S Prižnice je krasen razgled po vsem Slovenskem Korotanu.

Sédimo v Beljaku na vlak in se popeljimo še v Ziljsko dolino. Vozimo se mimo Beljaških toplic, ki jih omenja Alešovec v svoji knjigi »Kako sem se jaz likal«. Ko prevozimo Zilo, smo na Brnici, zavedno slovenski župniji. Od Podkloštra vodi glavna proga v Kanalsko dolino na Trbiž, ter dalje v Italijo in na Gorenjsko, stranska proga pa vodi po Ziljski dolini

do Šmohorja, odkoder jo je vojaška oblast med svetovno vojno podaljšala do Koč-Mute.

Vozimo se mimo Dobrača (2167 m) po groblji, ki se je ob potresu l. 1548. odtrgala od Dobrača in zdrčala v dolino. Dobrač je podsul tedaj veliko župnijo št. Janž, vsega skupaj 14 vasi. Peljemo se mimo Čač ob Dobraču, Bistrice v Ziljski dolini, Smérč, št. Štefana (središče slovenske Ziljske doline), Blač, Gorič, Borlj, mimo Preseškega jezera, Melvič, Brda v Šmohor, ki je pa že nemški. Brdo je dobre pol ure oddaljeno od postaje Bela (Vellach), ki leži že v nemški župniji Šmohor.

Zadnja slovenska občina v Ziljski dolini je Brdo. Obsega župniji Melviče in Brdo ter se razprostira po brdu (gričevju) med Zilo in Preseškim jezerom ter pritokom tega jezera. Zadnja slovenska vas, komaj četrt ure oddaljena od trga Šmohor, so Limarče. Nemci so hoteli, da se mora v podružnični cerkvi v Limarčah brati tudi nemški evangelij. Zavedni Slo-

Vrh Dobrača (2167 m) s slovensko cerkvico na vrhu.

venci pa so odgovorili: Nemci nam tudi ne berejo slovenskega evangelija, kadar pridemo v Šmohor, tudi pri nas se ne bo bral nemški evangelij!

Ziljani so jako prebrisani, samozavestni ljudje. Samo v ziljskem narečju so se ohranile razne stare slovenske besede, ki jih drugod ne najdete več. Tu se je ohranil staroslovenski aorist, pogojnik preteklega časa. N. pr.: »Ve-sem prišel, ve-sem vedel« (če bi prišel, bi bil vedel). V Ziljski dolini so se ohranile tudi stare šege, zbijanje čebra, ples pod lipo. Tu se je ohranila stara narodna noša, in ob cerkvenih sejnih (žegnanjih) fantje in dekleta nastopijo v starih krojih.

Skoraj vsaka ziljska vas ima svojo cerkev. Ziljani so jako marljivi ljudje. Vsako priliko izrabijo, da si kaj zaslužijo. Zato so, čeprav ne ravno bogati, vendar premožni. Glavni dohodek jim nudita gozd in živinoreja. Od svoje zemlje ne odstopijo, ampak se je drže krčevito. Vsa zemlja je v rokah kmetov, grof in baron med njimi nimata ničesar opraviti.

Nekaj posebnega so ziljske planine. Vsaka vas ima svojo planino. Na nekaterih planinah so tudi cerkve. Vsaka hiša ima na skupni vaški

planini svojo »fačo«. »Fača«, to je spodaj zidan hlev, zgoraj pa bivališča za ljudi, kuhinja, velika soba in kake tri kamre. Nekateri imajo poleg fače še »támar«, to je hlev za živino. Na planine ženejo sredi junija in ostanejo gori do male Gospojnice ali tudi do srede septembra. Mleko prodajo kar na planini po jako ugodni ceni sirarju, ki potem izdeluje sirovo maslo in sir.

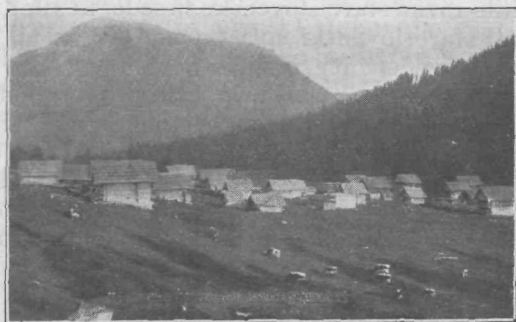
Poleti je vse živo na planini, kajti iz vsake hiše jih gre po več na planino. O žilavosti in prebrisanosti Ziljanov nam priča naslednja resnična dogodba: Dve vasi, Goriče in Blače, sta se dolgo prepirali za planino. Nihče ni mogel dognati, ali pripada planina Goričam ali Blačam. Slednjič pride komisija in vaščani obeh vasi se zberejo na planini. Nobena vas ne more dokazati, da je planina njena. Slednjič Goričani prisežejo: »Prisegamo, da stojimo na svoji zemlji.« Blačani niso mogli priseči in Goričani so zmagali. So bili Goričani res prepričani, da je planina njihova ali pa so po krivem prisegli? Ne, ampak doma so si nasuli v čevlje prsti in tako so lahko prisegli, da stojijo na svoji zemlji.

Ziljski Slovenci so poleg beneških Slovencev najdalje na zapadu bivajoči Slovenci. V 36. številki lista »Koroški Slovenec« z dne 4. septembra 1929 je stalo v dopisu z Brda pri Šmohorju: »Ponosni smo na to, da smo na najskrajnejši točki slovanstva proti zahodu! Zakaj od Brda na Koroškem pa tja do Vladivostoka ob Tihem morju sega slovanstvo.«

Na Brdu je doma bivši prvoboritelj za pravice in svobodo korotanskih Slovencev, Franc Grafenauer. Zaradi zvestobe svoji slovenski materi je moral prestajati ubogi mož pravo narodno mučeništvo.

Prepotovali smo Slovenski Korotan po vsej njegovi dolžini. Od Dravograda ob štajerski meji pa do Šmohorja v Ziljski dolini sega Slovenski Korotan. Ta razdalja znaša v zračni črti 120 km. Največjo širino doseže Slovenska Koroška v Podjuni med Karavankami in Svinjo planino, to je v zračni črti 45 km. Od tu proti zapadu se slovensko ozemlje na Koroškem vedno bolj zožuje in znaša njegova širjava pri Celovcu med goro sv. Helene in Košuto (2135 m) nekaj nad 30 km, med Jepo in Kostanjami nad Vrbskim jezerom samo še 15 km. Od Beljaka proti zapadu se podaljšuje Slovenska Koroška samo še v dveh vzporednih dolinah: v Ziljski in Kanalski dolini. V Kanalski dolini pa so Slovenci precej pomešani z Nemci (ena župnija je slovenska, druga spet nemška) in štejejo samo okrog 3000 duš.

Preden se ločimo od ljube Koroške, obiščimo v duhu še našo nebeško Mater na Sv. Višarjah in jo poprosimo: Mati, čuvaj naš rod in reši ga oblasti vseh njegovih dušnih in telesnih sovražnikov!

Brdska planina v Ziljski dolini.